

2.
330
p.

BX890
B383
v.2

ROBERTA BLANK

OPERA OMNIA

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

44834

CONTROVERSIARUM

DE SUMMO PONTIFICE

LIBER TERTIUS

UBI DE ANTICHRISTO.

CAPUT I.

Proponitur disputatio de Antichristo.

Demonstravimus hactenus, Romanum Pontificem Petro succedere in summo totius Ecclesiae principatu. Restat ut videamus, num aliquo tempore Romanus Pontifex ab isto gradu excederit; id enim adversarii contendunt, non esse hoc tempore Romae verum Episcopum, quidquid antea fuerit. Et quidem Nilus ad finem libelli sui contra primum Romani Pontificis ita loquitur: « Sed summa caputque mei sermonis illa sit, donec Christo summo veroque Ecclesiae Domino et Capiti adhæret, facile patiar, eum et Caput Ecclesiae esse et summum Sacerdotem, et Petri, veletiam si libet, omnium Apostolorum successorem esse, omnes ei obedire, ac nihilo id quod ad ejus honorem pertinet diminui: sed si a veritate discessit, nec ad eam redire vult, merito pro damnato rejectoque haberi debet. » Hæc ille.

Sed debuisset ostendere, in quos errores inciderint Romani Pontifices, et quando, et a quibus damnati fuerint: scimus enim in Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III, et Lugdunensi sub Gregorio X, et Florentino sub Eugenio IV, Græcos errores convictos ad Fidem Latinorum rediisse, ac deinde ad vomitum suum semper esse re-

versos, ac propterea a Deo gravissime punitos: Latinos autem ad Fidem Græcorum venisse nusquam legimus. Nec ullum proferri potest Ecclesiasticum judicium contra Latinos, ut nos proferimus multa contra Græcos.

Jam vero Calvinus lib. IV Inst. cap. 7, §. 23: « Sint, inquit, vera illa omnia, quae tamen illis jam extorsimus, Petrum voce Christi constitutum fuisse universae Ecclesiae Caput, ipsumque honorem sibi collatum in Romana Sede deposuisse, id veteris Ecclesiae auctoritate fuisse sancitum, longo usu confirmatum, Romano Pontifici summam potestatem fuisse semper ab omnibus debitam, ipsumque fuisse omnium et causarum et hominum judicem, nullius judicio subjectum fuisse; habeant etiam plura si velint. Respondeo tamen uno verbo, nihil istorum valere, nisi Romae sit Ecclesia et Episcopus. » Et infra, §. 24: « Hunc nodum mihi solvant Romanenses: nego ipsorum Pontificem esse Episcoporum Principem, cum non sit Episcopus. » Et infra: « Fuerit sane olim Roma omnium Ecclesiarum mater; verum ex quo Antichristi sedes serri cœpit, desit esse id quod erat. » Et infra §. 25: « Videmur nonnullis nimis maledici ac petalantes, cum Romanum Pontificem vocamus Antichristum: sed qui hoc sentiunt non intelligunt, se Paulum immodestia insimulare, post quem nos loquimur, imo ex cujus ore sic loquimur. Ac ne quis objiciat nos Pauli verba, quae alio pertineant, perperam torquere in Romanum Pontificem, breviter ostendam, non aliter quam de Papatu intelligi posse. » Hæc ille.

Similia docent omnes heretici hujus temporis; ac præcipue Lutherus in Supputat.

007940

temp. et in Assert. art. 28 et 36. et alibi passim. Item Magdeburgenses Centur. I. lib. II, cap. 4, col. 434. et sequ. et in omnibus seq. Centur. cap. 4, 7 et 10. Illyricus in lib. de prim. David Chytraeus in cap. 9 et 13. Apocal. Item Wolfgangus Musculus in loc. commun. tit. de Eccles. Theodorus Beza in Com. II. Thessal. II. Theodorus Bibliander in Chron. tabul. 10, 11, 12, 13, et 14. Henricus Pantaleon in Chronol. Henricus Bullingerus præfat. in suas hom. ad Apocal. et ante hos omnes Joannes Wiclef art. 30. inter eos qui damnantur in Concilio Constantiensi, ses. 8. Pontificem esse Antichristum pronuntiavit.

Uti igitur quæstio hæc diligenter explicetur, novem capita tractanda erunt. Primum de ipso nomine Antichristi. 2. An Antichristus sit unus homo, an genus hominum. 3. De tempore adventus et mortis ejus. 4. De nomine ejus proprio. 5. Ex qua Gente nasciturus sit, et a quibus præcipue suscipiendus. 6. Ubi sedem suam fixurus. 7. De doctrina et moribus ejus. 8. De miraculis ejus. 9. De regno et præliis ejus. Ex his omnibus clarissime apparebit, quanta impudentia hæretici Pontificem Romanum Antichristum faciunt, quibus addemus caput, quo probabimus, Romanum Pontificem non solum non esse Antichristum, sed nec ullo modo desisse esse Episcopum et Pastorem totius Ecclesie, ut nihil remaneat non dilutum ex objectionibus Calvinii.

Quod ad primum attinet, aliqui ex adversariis docent, nomen Antichristi proprie significare Christi Vicarium: ac proinde Papam qui se Christi Vicarium asserit, ipsum esse Antichristum. Ita docet Wolfgangus Musculus in loc. cap. de pot. ministr. et probat, quia illa vox *ἀντι* significat *Vice*; unde *ἀντιχριστος*, et *vice Christi*; sicut *ἀντιπατρις* significat eum, qui pro Duce se obtrudit, id est, qui Vicarius Ducis vult haberi. Magdeburgenses etiam Centur. I. lib. II, cap. 4, col. 433. docent, Papam ideo verum esse Antichristum, quia se Christi Vicarium facit.

At sine dubio falluntur, vel fallere conantur. Nomen enim Antichristi non potest ullo modo significare Vicarium Christi, sed solum aliquem Christo contrarium, et contrarium non quomodocumque, sed ita, ut cum eo de Sede et dignitate Christi certet, id est, qui

sit æmulus Christi, et velit haberi Christus, dejecto eo qui vere est Christus.

Hanc esse hujus nominis significationem, probatur tripliciter. Primo, quia apud Græcos illa vox *ἀντι*, proprie significat oppositionem, et quoniam opponi dicuntur non solum ea quæ pugnant inter se; sed etiam ea, quæ æquipollent, inde factum est, ut *ἀντι* in compositione interdum significet contrarietatem, interdum æquivalentiam, nunquam autem subordinationem, ut patet in exemplis omnium talium nominum, *ἀντιπατρις*, significat æmulum in lucta; *ἀντιθεος*, contrarium remedium, *ἀντιπατρις*, contrariam locutionem; *ἀντιπατρις*, æquivalentem, *ἀντιθεος*, æqualem Deo; *ἀντιχριστος*, est pollex, quia e regione opponitur, et æquivalet toti reliquæ manui, et sic de cæteris. Vicarius autem non significat oppositionem, sed subordinationem ad aliud; et ideo non potest exprimi per vocem *ἀντι*.

Porro illud *ἀντιπατρις*, non significat Vicarium Ducis, sed ordinarie contrarium Ducem; sicut *ἀντιπατρις* est bellum infero, et interdum eum qui est loco Ducis, non ut illi subjectus, sed ut æqualis; quomodo apud Latinos Proprætor, vel Proconsul non significat Vicarium Prætoris, vel Consulis, sed eum qui est in aliqua provincia id quod est Prætor, vel Consul in urbē: et in hoc deceptus est Musculus; quia enim legit apud Budeum *ἀντιπατρις* significare Proprætorem, putavit ipse, significare Vicarium Prætoris, quod est falsum.

Secundo idem probatur ex Scriptura. Nam eliamsi hoc nomen esset ex se ambiguum, tamen ut in Scriptura accipitur non est ambiguum, et nostra quæstio non debet esse de voce *ἀντιπατρις* absolute, sed ut in Scripturis accipitur: porro in Scripturis Antichristus dicitur is, qui extollitur super omne, quod dicitur Deus, II ad Thessal. II. (1) quod certe non est esse Vicarium, sed hostem Christi veri Dei. Et I. Jo. II. Antichristus dicitur esse is, qui negat Jesum esse Christum (2), id est, qui negat Jesum esse Christum, ut se ipsum pro Christo venditet. Et Matth. XXIV. Antichristus dicitur affirmaturus, se ipsum esse Christum, quod sane non est Vicarii sed æmuli.

Denique tertio, ex omnibus auctoribus qui de Antichristo scripserunt, et ex communi sensu omnium Christianorum, qui per Anti-

christum intelligunt eximium quemdam Pseudochristum. Quomodo etiam exponit hanē vocem ex veteribus Græcis, Damascenus lib. IV de Fid. cap. 28. et eodem modo exponit Hieronymus ex Latinis, qui tamen etiam Græca lingue peritissimus fuit, quæ. II. ad Galgiam.

Denique, similiter exponit in suo Thesaurō lingue Græcæ Henricus Stephanus, qui tamen unus est de numero hæreticorum Genevensium. Hinc habemus argumentum primum contra adversarios. Nam cum Antichristi nomen significet hostem et æmulum Christi, et Romanus Pontifex se Christi famulum, et Christo subjectum in omnibus fateatur, non autem Christum se ullo modo esse dicat, neque illi se parem faciat; manifestum est, eum non esse Antichristum.

CAPUT II.

Antichristum certum quemdam hominem futurum.

Jam quod ad secundum attinet, nos cum adversariis in uno convenimus, in altero discrepamus. Convenimus in eo, quod sicut nomen Christi accipitur dupliciter, interdum proprie pro quodam eximio et singulari Christo, qui est Jesus Nazareus: interdum communiter pro his omnibus, qui habent eum Christo similitudinem quantum ad unctionem, quomodo Propheta, et Reges et Sacerdotes omnes dicuntur Christi, Psal. CIV. *Nolite tangere Christos meos* (1); ita etiam nomen Antichristi interdum accipi proprie pro quodam eximio Christi hoste, de quo agitur II. ad Thessal. II. Jo. V, et alibi: interdum vero communiter pro omnibus qui quoquo modo Christum oppugnant. Nam I. Jo. II. legitur: *Audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt* (2), id est, audistis venturum Antichristum, et nunc licet ille singularis Antichristus nondum venerit, tamen multi seductores jam venerunt, qui etiam Antichristi dici possunt.

At dissentimus de Antichristo proprie dicto, an ille sit unus homo singularis. Catholici enim omnes ita sentiunt, fore Antichristum

tum unum quemdam hominem; ut hæretici omnes supra citati docent, Antichristum proprie dictum non esse singularem personam, sed singularem thronum, sive Regnum tyrannicum, ac sedem apostaticam eorum qui Ecclesie president.

Magdeburgenses Cent. I. lib. II. cap. 4. col. 435: « Docent Apostoli, inquit, Antichristum non fore unam tantum personam, sed integrum regnum, per falsos Doctores in templo Dei, id est, in Ecclesia Dei præsidentes, in urbe magna, id est, in Romana civitate, opera Diaboli, et fraude, ac deceptione comparatum. » Hæc illi. Similia sunt apud alios supra citatos.

Rationes eorum hæc sunt. Prima, Paulus II. Thes. II. dicit, jam suo tempore cœpisse in Mundo versari Antichristum: *Mysterium, inquit, jam operatur iniquitatis* (3), et tamen ibidem dicit, Antichristum in fine Mundi a Christo occidendum. Hinc ita concludit Beza in II. Thessal. II: « Manifeste sunt hallucinati, quicumque de uno quopiam homine putarunt hoc intelligi, nisi dent mihi quempiam, qui a Pauli seculo ad diem usque iudicii superstes maneat. » Similiter argumentatur Calvinus loc. cit. Confirmatur hæc ratio ex Joan. qui in epist. I, cap. IV. dicit: *Omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, et nunc jam in mundo est* (4).

Secunda ratio Bezæ est. Quoniam Daniel cap. VII. singularibus nominibus bestiarum, Ursi, Leonis, Pardi, non intelligit singulares Reges, sed singula Regna, quorum unumquodque multos Reges continet. Igitur eodem modo Paulus II. Thess. II, qui mire cum Daniele consentit, per hominem peccati et filium perditionis non intelligit unam singularem personam, sed quoddam quasi corpus multorum tyrannorum.

Tertia ratio Calvinii est, in cap. II, I. Jo., ubi ait, delirare et sponte errare eos, qui unum certum hominem futurum credunt Antichristum, cum Paulus II. Thessal. II. scripserit, Apostasiam venturam, et ejus caput Antichristum futurum: siquidem Apostasia est generalis quædam defectio a Fide, quæ quidem unum corpus, et unum Regnum facit, et non est res paucorum annorum, ut sub uno Rege compleri possit.

His non obstantibus, veritas est, Antichristum fore unum singularem hominem: id

(1) II. Thessal. II. 4. — (2) I. Joan. II. 22.

(1) Psal. CIV. 15. — (2) I. Joan. II. 18. — (3) II. Thessal. II. 7. — (4) I. Joan. IV. 3.

quod probatur ex omnibus Scripturis et Patribus, qui de Antichristo agunt. Scripturæ loca sunt quinque. Primus est in Evang. Jo. V: *Ego veni in nomine Patris mei, et non recepistis me, si alius venerit in nomine suo, illum recipietis* (1). Hæc verba de falsis Prophetis in generali, non de uno aliquo intelligi volunt Musculus et Calvinus apud Marloratum in Com. hujus loci: sed eorum explicatio cum antiquis Patribus et cum ipso textu pugnat. Nam hæc verba dicta esse de uno Antichristo, testantur Chrysostomus, et Cyrillus in hunc locum; item Ambrosius in II. Thessal. II. Hieronymus in epist. ad Algasia, quæst. 11. Augustinus tract. 29. in Jo. Irenæus lib. V. cont. hæc. Valentini; Theodoretus in Epit. divin. decret. cap. de Antichristo et alii.

Præterea hic Dominus opponit sibi alium hominem, hoc est, personæ personam, non Regnum Regno, neque sectam sectæ, ut patet ex illis vocibus: *Ego, alius, in nomine meo*, in nomine suo, *me*, illum; sicut ergo Christus unus et singularis homo fuit; ita et Antichristus unus et singularis homo erit.

Deinde, Christus hic dicit, Antichristum a Judæis pro Messia recipiendum: constat autem, Judæos unum certum et singularem hominem expectare. Item, omnes falsi Prophetæ venerunt in nomine alterius, non in nomine suo. Iiere. XIV: *Falso Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos etc.* (2) At hic Dominus loquitur de uno quodam, qui veniet in nomine suo, id est, qui non agnoscat Deum aliquem, sed extollet se, ut Paulus ait, *supra omne quod dicitur Deus*.

Denique, falsi Prophetæ permulti venerant ante Christi adventum: permulti etiam postea venturi erant; non igitur Dominus dixisset: *Si alius venerit*, sed multi veniunt, si de falsis Prophetis loqui voluisset.

Secundus locus est Pauli II. Thess. II: *Nisi venerit discussio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis etc.* Et infra: *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet Spiritu oris sui* (3). Hæc verba etiam adversarii intelligunt de vero Antichristo, sed Apostolus loquitur de certa quadam et particulari persona, ut patet ex articulis Græcis: *αποκαλυφθή ο ὑβριστος τῆς ζωοφθίας ὁ υἱὸς τῆς απώλειας*. Et infra: *καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος*; ut enim docet Epiphanius her. 9. quæ est Samaritanorum,

articuli Græci contrahunt significationem ad unam rem certam, ita ut *ὑβριστος* significet hominem in communi, at *ὁ ὑβριστος* hominem singularem. Et sane mirum est, nullum adversariorum, qui tamen jactant linguarum peritiam, hoc animadvertisse.

Tertius est I. Joan. II. ubi sic legimus: *ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντιχριστὸς ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντιχριστὸν πολλὰ γέγοναεν*, ubi articulum præponit Antichristo proprie dicto: sine articulo vero offert nomen Antichristi communiter accepti, apertissime indicans, Antichristum proprie dictum esse unam personam certam Antichristum communiter acceptum, non esse certam personam, sed in genere omnes hereticos.

Quartus est, Daniel. VII. XI et XII. cap. ubi loquitur de Antichristo, ut docent Hieronymus et Theodoretus in eum locum. Irenæus lib. V et Augustinus lib. XX de Civit. Dei, cap. 23. et Calvinus, Magdeburgenses, et Beza, ubi supra. Ibi autem Antichristus non vocatur unum Regnum, sed unus quidam Rex, qui ex decem Regibus, quos in Mundo inveniet, tres omnino tollet e medio, et alios septem sibi subjiciet. Adde, quod Calvinus dicit, ad litteram Daniele loqui de Antiocho illustri, et allegorice de Antichristo cujus figuram gerebat Antiochus: quod etiam docet Cyprianus lib. de exhort. marty. cap. 11, et Hieronymus in Danielis XI et XII. cap. Sed Antiochus illustris certa quædam persona esse debet.

Quintus et ultimus locus est Apoc. XIII et XVII, quæ loca intelligi de Antichristo, docet Irenæus lib. V, et perspicuum est ex similitudine verborum Danielis et Joannis. Uterque enim mentionem facit decem Regum, qui erant in terra quando veniet Antichristus, et uterque Antichristi regnum tribus annis cum medio duraturum prædicat etc. Sicut ergo Daniel de uno certo Rege loquitur, ita et Joannes in Apocalypsi.

Idem probatur ex Patribus, qui communi consensu de Antichristo docent. Primo, eum fore instrumentum Diaboli electissimum, ita ut in eo inhabitet omnis plenitudo diaboliæ malitiæ corporaliter, sicut in homine Christo, habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Secundo, Antichristum non regnaturum nisi tres annos cum medio; ac proinde docent, Antichristum unum hominem tantum futurum. Vide Irenæum lib. V

cir. fin. Cyrillum Hierosolymitanum catech. 13. Chrysostomum in II. Thessal. II. Theodoretum in cap. VII Danielis; Lactantium in Epit. div. Instit. cap. 11. Ambrosium in cap. XXI Lucæ; Hieronymum in cap. VII Danielis, et quæst. 11. ad Algasia: Augustinum lib. XX de Civit. Dei, per multa capitula, et in Psal. IX, Gregorium lib. XXXII Moral. cap. 12. Damascenum lib. IV, c. 28. et Hippolytum Martyrem in Orat. de consum. Mundi.

Ad primum argumentum Bezae respondeo: tempore Apostolorum occulte grassari coepisse Antichristum, non in sua persona, sed in suis præcursoribus. Sicut enim Christus venire cepit ab origine Mundi in Patriarchis et Prophetis, qui eum præcurrebant, et significabant, ita ut dici possit, a principio Mundi coepisse operari mysterium pietatis; et tamen in sua propria persona non venit, nisi quando carnem de B. Maria suscepit: ita Antichristus mox post Christum in cælum assumptum coepit venire in suis præcursoribus, et mysterium operari iniquitatis, nimirum in hereticis et tyrannis Ecclesiam persequentibus, ac præcipue in Simone Magico, qui se Christum dicebat, et in Nerone, qui primus Ecclesiam oppugnare coepit, et nihilominus in propria persona non veniet, nisi in fine Mundi. Itaque persecutio spiritualis Simonis Magi, et temporalis Neronis, dicitur mysterium iniquitatis, quia signa erant, et figuræ persecutionis Antichristi.

Hanc esse veram loci Paulini explicationem, dupliciter probari potest. Primo, ex omnibus Interpretibus ejus loci: omnes enim per mysterium iniquitatis apud Paulum intelligunt, vel Neronis persecutionem, ut Ambrosius et Chrysostomus in hunc locum, et Hieronymus quæst. 11. ad Algasia: vel hereticos, qui clam decipiunt, ut Theodoretus et Sedulius in hunc locum, et Augustinus lib. XX de Civit. Dei, cap. 19. Secundo, ratione desumpta ex confessione adversariorum: illi enim dicunt, Antichristum esse proprie Sedem Romani Pontificis.

Si ergo Antichristus proprie dictus natus est tempore Apostolorum; sequitur, Petrum et Paulum fuisse proprie dictos Antichristos, licet occultos: et Neronem, vel Simonem Magum, fuisse verum Christum. Constat enim, tempore Apostolorum non fuisse Romanæ alios Episcopos quam Petrum et Pau-

lum: diserite enim affirmat Irenæus lib. III, cap. 3. a Petro et Paulo Sedem Romanam fundatam, et primos in ea Episcopos sedisse. Quod idem omnes Veteres docent, quos supra citavimus. Constat etiam, tam Simonem Magum, quam Neronem cum Apostolis Petro et Paulo dimicasse.

Quod si adversarii non placet, Petrum et Paulum fuisse Antichristos, et Simonem et Neronem verum Christum; coguntur fateri, tempore Apostolorum non existisse Antichristum in se, sed solum in suo quodam typo. Ex quo, consequentia Bezae, quæ efficiebat, non posse Antichristum esse unum hominem, nisi daremus unum hominem, qui viveret a temporibus Apostolorum usque ad finem Mundi, ridicula esse ostenditur.

Ad confirmationem dico: Joannem loqui eo modo, quo loquitur Dominus de Elia, Matth. XVII: *Elias quidem venturus est, et restituet omnia: dico autem vobis, quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum* (1), id est, Elias in sua persona venturus est, sed jam Elias venit in suo simili, id est, in Joanne Baptista.

Ad secundum argumentum, negatur in primis, quod semper Daniel per singulares bestias intelligit singula regna: nam per unam bestiam interdum significat unum regnum, ut cap. VII, ubi per Leonem intelligit regnum Assyriorum, per Ursum regnum Persarum, per Pardum regnum Græcorum; per aliam bestiam innominatam regnum Romanorum: interdum unum Regem, ut cap. VIII, ubi per Arietem intelligit Darium Regem Persarum ultimum; per Hircum Alexandrum Magnum. Deinde, negatur consequentia argumenti. Nam Paulus per *Hominem peccati* non intelligit aliquam ex quatuor bestiis a Daniele descriptis, sed intelligit illud cornu parvulum, quod apud Daniele prævaluit decem cornibus quartæ bestie, id est, unum illum Regem, qui ex modico adeo crevit, ut omnes alios Reges sibi subjugaverit.

Ad postremum argumentum respondeo multis modis, ut intelligatur quam impudenter scripserit Calvinus eos sponte errare, qui ex illo suo argumento non colligunt, Romanum Pontificem esse Antichristum. Primo, per Apostasiam rectissime apud Paulum ipse Antichristus intelligi potest: sic

(1) Joan. V, 43. — (2) Jerem. XIV, 14. — (3) II. Thessal. II, 3 et 8.

(1) Matth. XVII, 11 et 12.

enim docent communi consensu Græci interpretes, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, et Eumenius, et præterea S. August. lib. XX. de Civit. Dei, cap. 19. Dicitur autem Antichristus Apostasia, tum per metonymiam, quia multis causa erit recedendi a Deo: tum etiam per excellentiam quamdam, erit enim tam insignis Apostata, ut apostasia ipsa dici posset.

Secundo, per Apostasiam potest accipi defectio a Romano imperio, ut exponunt multi Latinorum; ut Ambrosius, Sedulius, et Primasius, Nam, utin sequi. cap. demonstrabimus, non antea veniet Antichristus, quam omnino intereat Romanum Imperium.

Tertio, si admittamus, per Apostasiam intelligi defectionem a vera Christi Fide et religione (ut Calvinus ostendit) non tamen propterea ullis angustiis constringimur. Nam non est necesse, ut Paulus loquatur de Apostasia multorum seculorum; potuit enim loqui de Apostasia quadam maxima et singulari, quæ solum erit in illo brevissimo tempore, quo Antichristus regnabit. Atque ita hunc locum intellectum fuisse a multis Veteribus, scribit Augustinus loc. not. hoc est, XX. de Civit. Dei, cap. 49 qui probabiliter docebat, Antichristo apparente, omnes omnino hæreticos occultos, seu fictos Christianos ad eum accessuros, et ex eo Apostasiam maximam, qualis antea non fuerat, tunc futuram.

Quarto, si concedamus Calvino, loqui B. Paulum de Apostasia multorum seculorum, adhuc nihil ipse obtinebit: siquidem dicere poterimus, eam Apostasiam non necessario ad unum corpus et regnum Antichristi pertinere, nec postulare unum caput, sed esse dispositionem ad regnum Antichristi, et in variis locis, sub variis Regibus, variis occasionibus fieri, ut nunc cernimus, defecisse Africanum ad Mahometum, Asiae magnam partem ad Nestorium et Eutychem, aliasque provincias ad alias sectas.

Quinto ac postremo, si daremus Calvino, generalem Apostasiam a Fide, et multis jam annis durantem esse regnum Antichristi; non continuo sequeretur, Papam esse Antichristum: nam adhuc quæstio tractanda esset, quinam defecerint a Fide et religione Christi; nosne, an illi, id est, Catholici, an Lutherani. Nam etsi dicant ipsi, nos esse qui defecimus, tamen nondum probarunt,

nec ab illo communi iudice id declaratum est.

Et sane multo facilius nos probare possumus Lutheranos esse qui defecerunt, quam ipsi Catholicos defecisse probant. Siquidem eos defecisse ab Ecclesia, in qua prius erant ne ipsi quidem negant. Nam, ut cætera prætermittam, Erasmus Sarcerius in illud II. Thess. II. *Tunc revelabitur ille iniquus* (1) ingenue confitetur, omnes fere prædecessores Lutheranorum, et se etiam aliquando Romano Pontifici paruisse. Itaque defecerunt ipsi a prædecessorum suorum Ecclesia et religione: nos vero ab aliqua Ecclesia defecisse, nec hactenus demonstrarunt, nec unquam demonstrare poterunt. Cum igitur apud Paulum legunt: *Nisi venerit discessio, seu apostasia, et revelatus fuerit ille iniquus etc.* et se cogitant discessisse ab Ecclesia, in qua erant, nos autem in iisdem semper institutis perseverare; mirum est, si non saltem metuunt, ne de se ipsis Paulus sit locutus.

Ex hoc II. cap. habemus secundum argumentum ad probandum, Pontificem non esse Antichristum; si enim Antichristus una tantum persona est, Pontifices autem multi fuerunt et erunt, eadem dignitate et potestate præditi; certe alibi querendus est Antichristus, quam in Romana Sede.

CAPUT III.

Ostenditur Antichristum nondum venisse.

Quantum ad tertium, de tempore adventus Antichristi, multe falsæ suspiciones, multique errores exstiterunt, tam Catholicorum, quam hæreticorum: sed cum hoc discrimine, quod Catholici scientes Antichristum non venturum nisi in fine Mundi, quæ est veritas, erraverunt tamen in eo, quod putaverunt, Mundi finem propinquirem esse, quam revera esset; hæretici autem in eo erant quod existimant, Antichristum venturum diu ante Mundi finem, et jam reipsa venisse. Dicamus igitur de utroque errore.

In primis, omnes Veteres animadvertentes suorum temporum malitiam, suspicati sunt,

tempora Antichristi imminere. Ita Thessalonicenses, tempore Apostolorum, putabant instare diem Domini, quos Apostolus corripit, II. Thess. II. Item Cyprianus lib. III. epist. I. «Imminente, inquit, Antichristo parret ad prælium milites etc.» Et lib. IV epist. 6. Scire debetis, inquit, et pro certo credere ac tenere, pressuræ diem super caput esse cæpisse, et occasum seculi atque Antichristi tempus appropinquasse. Hieronymus epist. ad Ageruchiam de Monogamia: «Quid tenebat, de medio sit, et non intelligimus Antichristum appropinquare?» Greg. lib. IV. epist. 38. «Omnia quæ sunt, fiunt, Rex superbia prope est.» Et hom. in Evang. audacter pronuntiat Mundi finem instare, sed ista suspiciones erant, non errores: non enim sancti isti Patres certum tempus definire ausi sunt.

Porro alii audacius certum tempus constituerunt, Judas quidam, ut Hieronymus refert in lib. de viris illustr. anno Christi 200, putavit, Antichristum venturum, et Mundum finiendum, qui ut patet, deceptus est. Rursum Lactantius lib. VII. cap. 25. div. Insistit: «Omnis, inquit, expectatio non amplius quam ducentorum videtur annorum.» Ubi docet Antichristum fuisse venturum, et Mundum finiendum ante annum 200 a sua ætate. Ipse autem vixit temporibus Constantini anno Christi 300; itaque anno 300, a Christo putavit fore Mundi finem, sed ipse quoque, experientia teste, deceptus est.

Refert B. Augustinus lib. XVIII. de Civit. Dei, cap. 53. aliorum errorem, qui dixerunt Mundum finiendum anno 400. ab ascensione Domini, et rursum aliorum, qui annum millesimum statuerunt, qui omnes decepti sunt: sic etiam accidit Paganis, qui, teste eodem Augustino ibidem, ex nescio quo responso divino collegerant: Christianam religionem solum duraturam annis 365. Fuit etiam Episcopus quidam Florentinus circa annum Domini 1105, qui asseruit, Antichristum tunc natum fuisse, proinde Mundi finem instare. Qua de causa coactum est Concilium Florentiæ Episcoporum 340, a Paschali II. Vide Chronica Matthæi Palmerii, et Platinarum in vita Paschalis II.

Denique, fuit semper celebris opinio multorum asserentium, Mundum duraturum sex millibus annorum, cum sex diebus Deus Mundum creaverit, et mille anni apud Deum

sint quasi dies una. Ita Justinus q. 71 ad Gent. Irenæus lib. V. Lactantius lib. VII. cap. 14. Hilarius in cap. XVII. Matth. Hieronymus in Psal. LXXXIX. ad Cyprianum. Qui sententiæ concordat etiam Thalmudistarum opinio, qui ex Etia Propheta dicunt se vaticinium habere, quo asseratur Mundus sex millibus annorum duraturus.

Hæc sententia nondum potest per experientiam redargui: nam secundum veram Chronologiam sunt elapsi a Mundo condito anni plus minus quinque mille sexcenti. Unde Ambrosius qui lib. VII. in Luc. cap. 2. hanc opinionem rejicit asserens, tempore suo jam fuisse elapsos annos sex mille, aperte decipitur. Optima est moderatio B. Augustini, qui hanc sententiam problemem putavit, et eam ut probabilem secutus est lib. XX. de Civit. Dei cap. 7. Neque hinc sequitur, nos scire tempus ultimæ diei: Dicimus enim probabile esse, Mundum non duraturum ultra sex millia annorum: non autem dicimus id esse certum. Quocirca idem Augustinus acriter reprehendit eos qui asserunt, certo aliquo tempore Mundum finiendum, cum Dominus dixerit Act. I. *Non esse nostrum scire tempora et momenta, quæ Pater posuit in sua potestate* (1). Vide Augustinus in epist. 80. ad Hesychi. in Psal. LXXXIX. et lib. XVIII. de Civit. Dei cap. 53. Sed his omissis, ad hæreticos veniamus.

Hæretici hujus temporis cum omnes doceant, Antichristum esse Romanum Pontificem, jamque apparuisse, et in Mundo versari: tamen inter se non consentiunt de tempore, quo apparuit; sunt enim sex eorum opiniones.

Prima Samosatenorum, qui in Hungaria et Transylvania degunt, qui in quodam libello quem inscribunt: «Præmonitiones Christi et Apostolorum de abolendo vero Christo per Antichristum,» docent Antichristum paulo post tempora Apostolorum apparuisse, nimirum, quando cæptum est prædicari, Christum esse Filium Dei æternum. Ipsi enim existimant, Christum esse purum hominem, et in Deo unam tantum esse personam, et hanc fidem a Christo et Apostolis prædicatam: sed paulo post mortem Apostolorum venisse Romanum Antichristum, et vero Christo puro homine abolito, introduxisse alium Christum æternum et fecisse Deum trinum, et Christum binum.

(1) II. Thessal. II, 8.

(1) Act. I, 7.

Hæc opinio, præter argumenta, quæ infra afferemus contra omnes hereticos, facillime refutatur dupliciter. Primo, quia Antichristus cum venerit, *seipsum faciet Deum* (1), non aliquid aliud ut Apostolus ait II. Thessal. II. Romanus autem Pontifex, ut ipsimet dicunt, non seipsum fecit Deum, sed Christum prædicavit, et ex puro homine Deum fecit. Secundo, quia ipsi dicunt, mox post Christi et Apostolorum dormitionem, extinctam fuisse penitus per Antichristum veram Christi Fidem; et in toto Mundo deinceps adoratum fuisse Christum Deum. At Christus prædixit, contra Ecclesiam suam non prævalitura portas inferi, Matth. XVI. Et Angelus prædixit, æternum fore Christi regnum, Lucae I. Et David prædixit, omnes Reges servituros Christo, Psal. LXXI. Quomodo ergo verum est, in ipso initio nascentem Ecclesiam ad Antichristo esse deletam?

Secunda opinio est Illyrici, qui in Catalogo testium docet, Antichristum venisse, quando cæpit Romanum Imperium inclinare ad ruinam, constat autem Romanum Imperium inclinare cæpisse post annum decimum Honorii, quando Roma primum capta est, id est, anno Domini 412. ut Blondus ostendit lib. I. Decad. I. histor. ab inclinat. Rom. Imp. Sed hoc intelligere videtur Illyricus de conceptione, non de nativitate Antichristi: siquidem ipse idem Cent. VI. cap. I. in princ. docet, Antichristum conceptum quodam modo initio anni 400. deinde animatum, et formatum, atque nutritum in utero matris, circa annum quingentesimum: et postremo, anno 606. natum, quando videlicet Phocas concessit Pontifici Romano, ut Caput diceretur totius Ecclesie. Idem Cent. I. lib. II, cap. 4, col. 438. docet, Antichristum regnaturum et sæviturum gladio spirituali annis 1260. gladio autem temporalis annis 666. et tunc finem Mundi adfuturum.

Priorem numerum colligit ex Apoc. XI. cap. ubi dicitur, duraturum tempus Antichristi diebus 1260. Vult enim Illyricus accipere diem pro anno. Posteriorem numerum colligit ex Apoc. 13. ubi dicitur numerus bestie esse 666.

Potest refelli duobus modis hæc opinio. Sequitur enim primo, jam Antichristum non solum esse natum, sed etiam mortuum; et proinde Mundi finem jam advenisse. Nam Pontifex Romanus cæpit gladium tempora-

lem, id est, temporale dominium habere saltem ab anno 699. tunc enim Aripertus donavit Pontifici Romano Alpes Cottias, ubi nunc Genua est: et postea anno 714. eam donationem confirmavit Luitprandus, ut scribit Ado Viennensis in Chron. horum annorum, Blondus lib. X. decad. 1. et idem factum Magdeburgenses, Centur. VIII. cap. 40. col. 683, et Theodorus Bibliander, qui hoc anno 714. annotat, factam esse primam provinciam Papisticam.

Non diu post, id est, anno 733, donavit Pipinus Romanis Pontificibus Exarchatum Ravenne cum magna parte Italia, ut testatur Rhegino, Ado, Siebertus, Blondus lib. II. Decad. P. Æmilii, et ipsi etiam Centuriatores, Cent. VIII. cap. 40. col. 724. ac Theodorus Bibliander in Chron. Si igitur hoc anno 735. cæpit regnum Antichristi, et duravit annis 666. igitur finem accepit anno Christi 1421. igitur sunt jam anni plusquam 150. ex quo obiit Antichristus. Quod si initium regni ejus ponitur altius, id est, anno domini 699. tunc finis ponendus erit anno 1365. et erunt tunc plusquam 200 anni transacti post mortem Antichristi.

Respondeant fortasse: post annum 666 regni sui temporalis, Antichristum non moriturum, sed tantum amissurum temporale dominium. Cum enim ipsi dicant, regnum spirituale Antichristi duraturum 1260 annis qui adhuc finiti non essent, et si cæpissent ab anno Christi 606. consequenter dicere debent, duraturum regnum Antichristi spirituale aliquanto tempore post deletum regnum ejus temporale: sed certe est absurdum, et contra omnes auctores; et præterea saltem sequitur, jam ante annos 200. debuisse Pontifices amittere temporale dominium, quod est contra experientiam.

Secundo, idem error potest refelli, quia sequitur ex hoc errore, nosse Centuriatores exacte quando finietur Mundus, quod tamen est contra verba Domini, Act. I, et Matth. XXIV. Quod sequatur, patet nam ipsi sciunt Antichristum cæpisse regnare gladio spirituali anno 606. sciunt etiam regnaturum tantum annis 1260, et tunc statim venturum Dominum ad iudicium, ut ipsimet ex Paulo II. Thessal. II, colligunt; sciunt igitur iudicium extremum futurum anno Christi 1866. vel si hoc nesciunt, coguntur etiam nescire, an Antichristus venerit.

Tertia opinio est Davidis Chytræi, qui in Comment. cap. IX Apoc. cum Illyrico docet, Antichristum apparuisse circa annum Domini 600, et satis aperte significat, S. Gregorium fuisse I. Pontificem Antichristianum. Idem vero Chytræus in Comment. cap. XI et XIII non assentitur Illyrico quantum ad tempus durationis Antichristi, sed prudenter monet, non esse id temere definiendum. Probat vero tribus rationibus, Antichristum apparuisse anno 600.

Primo, quia eo tempore Gregorius stabilivit invocationem Sanctorum, et Missas pro defunctis. Secundo, quia anno 606, Papa Romanus Bonifacius III impetravit a Phoca titulum Episcopi universalis. Addit tertiam rationem in Comment. cap. XIII, quia hoc tempus plane et perspicue congruit cum numero nominis Antichristi, quod continet 666, ut in Apoc. cap. XIII habetur.

Addit ibidem Chytræus, ex hoc eodem numero nominis Antichristi colligi tempus, quo confirmatum fuit a Pipino Antichristi regnum: nam tot fere anni sunt ab anno 97, quo Joannes scripsit Apocalypsim usque ad Pipinum, nimirum 666. Item colligi tempus, quo primum a Joanne Huss fuit Papa Romanus dejectus et declaratus Antichristus: sunt enim fere anni 666, a Pipino ad Joannem Huss.

Hæc sententia facile refelli potest; nititur enim solis mendaciis. Nam in primis non fuit Gregorius primus, qui Sanctos invocare, et Missas pro defunctis offerre docuit: docuerunt id ipsum omnes Veteres, ut nos alibi demonstravimus. Nunc unus Ambrosius sufficiat, qui 200 annis Gregorium præcessit, in lib. de viduis: « ObscRANDI, inquit Ambrosius, sunt Angeli, Martyres obscRANDI. » Et lib. II, epist. 8 ad Faustina, de obitu sororis: « Itaque, inquit, non tam deplorandam, quam prosequendam orationibus reor, nec mastificandam lacrymis tuis: sed oblationibus animam ejus Deo commendandam. » Denique Phocas non titulum universalis Papæ tribuit, sed eum Caput Ecclesiarum appellavit. Sed hoc idem multo antea fecerat Justinianus in epist. ad Joan. II et antea etiam Conc. Chalced. in epist. ad Leonem. Sine causa igitur tempore Phocæ ponitur adventus Antichristi.

Quod vero addit Chytræus, de numero 666, omnino ineptum est, quia non congruit præcise numerus ille cum temporibus, quibus vult Chytræus Antichristum apparuisse,

vel confirmatum, vel declaratum esse. Nam a Christo ad Phocæ sanctionem, sunt anni 607 non 666. Ab Apocalypsi revelata, sunt ad Pipinum anni 638, a Pipino ad Joannem Huss sunt, ut ipse dicit, anni 640. At certe Joannes in Apocalypsi præcisum numerum notavit, cum etiam minutius addiderit. Adde quod Joannes Huss non declaravit primus Papam esse Antichristum: id enim antea fecerat Wielef. Imo nec unquam dixit Joannes Huss, Papam esse Antichristum: nam in art. 19. Constantiæ damnato dicit, Clericos per avaritiam suam parare viam Antichristo. Denique Lutherani omnes gloriantur, a Luthero Antichristum esse detectum.

Quarta opinio est Lutheri in Supput. temp. qui duos adventus Antichristi ponit: unum, cum gladio spirituali, post annum Domini 600, quando videlicet Phocas Pontificem Romanum Caput omnium Ecclesiarum vocavit: ubi etiam dicit, Gregorium fuisse ultimum Pontificem Romanum. Alterum, cum gladio temporalis post annum Domini millesimum. Idem prorsus docet Bibliander in Chron. tab. 11 et 13. Itaque in primo adventu conveniunt Lutherus et Bibliander cum Centuriatoribus et Chytræo, eo excepto, quod Lutherus et Bibliander dicunt, Gregorium fuisse sanctum et bonum Pontificem: Centuriatores autem Centur. VI, c. 4, col. 2, et Chytræus dicunt, Gregorium præ omnibus navasse operam introducendo Antichristo, et proinde pessimum fuisse, quæ est blasphemia horrendissima. In secundo adventu dissident aperte Lutherus et Centuriatores.

Hæc opinio præter argumenta communia, quæ postea fient, facile refellitur. Nam omnino sine ratione Lutherus ponit adventum Antichristi anno 600, et anno millesimo: ac de anno quidem 600, jam diximus in refutatione Chytræi: de anno millesimo facile probari potest. Nam ideo Lutherus ponit eo tempore initium regni temporalis Antichristi, quia tunc Papa Gregorius VII, deposuit Imperatorem Henricum IV, et temporaliter dominabatur, et bella gerebat: atqui hæc omnia etiam antea fiebant; nam Gregorius II. excommunicavit Leonem Imperatorem, eumque privavit regno Italia, anno 713. testibus Cedreno et Zonara in vita ejusdem Leonis: Dominium autem temporale jam ostendimus ab anno 700, id est, trecentis annis ante annum millesimum habuisse Romanos Pontifices.

(1) II. Thessal. II, 4.

Denique testantur Magdeburgenses Cent. VIII, cap. 40. Stephanum III bella gessisse circa annum Domini 750, et idem dici potest fecisse Adrianum I, et alios eorum successores. Item circa annum 850, Leonem IV, virum sanctum, et miraculis illustrem, bellum gessisse contra Saracenos, et insignem victoriam reportasse, et urbem Romanam turribus, et propugnaculis munivisse, necnon montem Vaticanum muro cinxisse, qui inde ab ejus nomine civitas Leonina appellatus est; scribunt omnes fere Historici ejus temporis, et ipsi etiam Magdeburgenses Cent. IX, cap. 40.

Quinta opinio est Henrici Bullingeri, qui præfat. in hom. suas ad Apoc. scribit, Antichristum apparuisse anno Domini 763, quæ opinio dissidet ab omnibus superioribus, et inde facile refelli potest, quod nititur debilissimo fundamento. Docet enim Bullingerus, in Apoc. cap. XIII, ubi ponitur numerus nominis Bestiæ 666, significari eo numero tempus adventus Antichristi, id est, quot annis post Apocalypsim scriptam Antichristus venturus esset. Et quoniam constat ex Irenæo lib. V. Apocalypsim scriptam circa finem Imperii Domitiani, id est, circa annum Domini 97, colligit ipse, Antichristum venturum fuisse anno 763, tot enim fiunt si addantur 666 ad 97.

Huc referri potest opinio quorundam Catholicorum, qui, ut refert Jodocus Clitovæus in Commentariis ad cap. 28, lib. IV de Fid. Joan. Damasceni, existimant, Antichristum proprie dictum fuisse Mahometum, quia venit circa annum 666, prout Joannes prædixerat: at hæc ratio nihil valet. Nam in primis Magdeburgenses reclamant, et contendunt, numerum illum ex Apocalypsi non significare tempus nativitatæ Antichristi, sed tempus mortis. Joannes autem Evangelista cap. XIII Apoc. tam Illyrici, quam Bullingeri commentum rejicit: seipsum enim explicans dicit, illum numerum non esse numerum temporis, sed numerum nominis Antichristi, id est, Antichristum habiturum nomen, ejus litteræ Græcæ efficiant numerum 666, ut Irenæus lib. V et omnes alii exponunt.

Præterea isto anno 763, nulla mutatio facta legitur in Romanis Pontificibus. Mahometus etiam non venit, nam natus est anno Domini 597. Cæpit se Prophetam dicere anno Domini 623. Deinde obiit anno Domini 637, teste Palmerio in Chron. Itaque non

pervenit ad annum 666.

Sexta opinio est Wolfgangi Musculi, qui in loc. tit. de Eccl. cap. 42 affirmat, Antichristum venisse paulo post tempora beati Bernardi, id est, circa annum 1200, et probat, quia B. Bernardus serm. 6 in Psal. XC enumeratis multis vitiis hominum, et præcipue Ecclesiasticorum, et gravissimis Ecclesie persecutionibus, subjungit: « Superest, ut reveletur homo peccati. »

At hæc etiam opinio nullo negotio refellitur, nam B. Bernardus suspicabatur ex malis quæ videbat, Antichristum prope esse; sicut etiam diximus suspicatos suis temporibus Cyprianum, Hieronymum, Gregorium; et sicut illorum, ita et Bernardi suspicio falsa fuit. Præterea fuerunt Pontifices sine comparatione ulla pejores ab anno 900 ad millesimum, quam ab 1100 ad 1200. Si ergo illi non fuerunt Antichristi, quare isti erunt?

CAPUT IV.

Explicatur prima demonstratio, quod nondum venerit Antichristus.

Est igitur vera sententia, nondum regnare cœpisse, neque venisse, sed venturum et regnatum circa Mundi finem, qui quantum adhuc absit, nullo modo sciri potest. Hæc sententia, quæ destruit omnes superiores, et clare ostendit, Romanos Pontifices non esse Antichristos, demonstratur sex rationibus.

Sciendum est enim, Spiritum sanctum in divinis litteris sex signa certa adventus Antichristi nobis dedisse: duo præcedentia ipsum Antichristum, nempe prædicationem Evangelii in toto Mundo, et Imperii Romani desolationem: duo comitantia, videlicet prædicationem Henoch et Eliæ, et persecutionem maximam et notissimam, ita ut publica sacra omnino cessent: duo sequentia, nimirum, interitum Antichristi post tres annos cum medio, et finem Mundi; quorum nullum adhuc videmus existere.

Prima ergo demonstratio sumitur ex primo signo antecedente Antichristum. Scripturæ testantur, in toto Mundo prædicandum Evangelium, antequam veniet ultima persecutio, quæ excitabitur ab Antichristo Matth.

XXIV: *Prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus Gentibus* (1).

Quod autem hoc sit futurum ante adventum Antichristi, probari posset ea ratione, quia tempore Antichristi, crudelitas persecutionis illius novissima impediet omnia publica exercitia veræ religionis.

Sed quia hanc rationem adversarii non admittunt, nec est tempus nunc eam deducendi ex suis principiis, probemus id ipsum ex testimoniis Patrum. Hilarius igitur can. 25 in Matth. exponens illa verba: *Prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, et tunc veniet consummatio*, aperte docet, non venturum Antichristum, quem abominationem desolationis appellat, nisi præcedat Evangelii prædicatio in toto Orbe.

Idem docent disertis verbis Cyrillus catech. 15. Theodoretus in II Thessal. II. Damascenus lib. IV, cap. 28 et alii: et præterea idem colligitur ex textu. Nam dicitur prædicandum Evangelium, antequam veniat illa maxima et novissima tribulatio, qualis nec antea fuit, neque postea erit: qua tribulatione significari Antichristi persecutionem, docent Patres, et præcipue Augustinus lib. XX de Civit. Dei, cap. 8 et 19. Quod autem Evangelium non fuerit prædicatum in toto Orbe terrarum eo tempore, quo dicunt novi Samosateni venisse Antichristum, id est, circa annum Domini 200 vel 300, patet ex Origene, qui tract. 28 in Matth. asserit, tempore suo non fuisse adhuc ubique prædicatum Evangelium. Item ex Rufino, qui lib. X hist. cap. 9 testatur, tempore Constantini Imperatoris, id est, post annum Domini 300, Indis ulterioribus prædicatum fuisse Evangelium, cum antea nunquam illi de Christo quidquam audivissent. Denique ex Augustino, qui in epist. 80 dicit, experientia certissima se comperisse, suo tempore adhuc fuisse multas Gentes, quæ nihil de Christo audierant.

Quod autem, neque completa fuit prædicatio Evangelii circa annum 600 vel 700, quibus temporibus ponunt adventum Antichristi Centuriatores, Chytræus, Lutherus, et Bullingerus, patet ex conversione Wandalarum, Polonorum, Moravorum, et similium, quos constat non audivisse prædicationem Evangelii, nisi post annum Christi 800, ut etiam Centuriatores fatentur Cent. IX, cap.

2, col. 15 et 18 et Cent. X, cap. 2. colum. 18 et 19. Item, quod non fuerit completa prædicatio tempore B. Bernardi, quo tempore ponit adventum Antichristi Wolfgangus Musculus; patet ex ipso Bernardo lib. III de Consider. ubi asserit, adhuc suo tempore fuisse Gentes, quæ non audierant Evangelium.

Denique, quod etiam nostro tempore non sit prædicatum Evangelium in toto Mundo, experientia docet. Inventæ sunt enim in Oriente et Occidente regiones vastissimæ, in quibus nulla exstat memoria Evangelii. Neque dici potest fuisse ibi Fidem, sed postea esse extinctam: nam saltem aliqua vestigia remanerent, vel ibi, vel in scripturis Veterum. Præterea scimus, si prædicaverunt omnes Apostoli, fuisse loca multis nota, ne dicam omnibus; at novus Orbis terræ nunc inventus, non fuit cognitus ab Apostolorum temporibus, nisi paulo ante nostram ætatem.

Contra hanc demonstrationem una tantum objectio fieri potest: quia nimirum fortasse Scripturæ, quæ dicunt Evangelium in toto Orbe prædicandum, non loquuntur de toto Orbe simpliciter, sed per figuram intellectionis accipiunt totum partem, sicut Luc. II cum dicitur: *Evit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis*. Alioquin falsum erit quod Paulus dicit Rom. X jam tunc tempore suo: *In omnem terram exivisse sonum Apostolorum*. Et quod ait Col. I: *A spe Evangelii quod pervenit usque ad vos, sicut et in toto mundo est, fractificans et crescens*. Et infra: *Quod prædicatum est*, inquit, *in universa creatura quæ sub celo est* (2).

Respondeo: sine dubio, non per figuram, sed proprie et simpliciter in toto mundo, id est, in omni Gente prædicari debere Evangelium, et Ecclesias constitui. Nam in primis id expresse docet Augustinus epist. 80 ad Hesych. et idem sentiunt alii Patres citati, et præterea Origenes, et Hieronymus, et alii in cap. XXIV Matth.

Deinde, tribus rationibus id probari potest. Primo, Christus ait, prædicationem in universo Mundo esse signum consummationis sæculi; sic enim subjungit: *Et tunc veniet consummatio* (3): at si non proprie, sed per synecdochen deberet prædicari Evangelium in toto Mundo, nihil valeret illud signum: Nam eo modo primis 20 annis

(1) Matth. XXIV, 14. — (2) Luc, II, 1; Rom. X, 18; Coloss. 1, 6 et seq. — (3) Matth. XXIV, 14.

fuit prædicatum Evangelium ab Apostolis in toto Mundo. Secundo, ut Augustinus ratiocinatur, proprie omnes Gentes sunt Christo promissæ Psal. LXXI : *Omnes gentes servient ei* (1) : et Christus generaliter pro omnibus mortuus est, et ideo in Apoc. cap. VII describuntur electi ex omnibus Gentibus, et populis, et tribubus, et linguis; igitur etiam prædicatio proprie debet esse generalis. Denique Matth. XXIV dicitur prædicandum Evangelium in toto Mundo *in testimonium omnibus Gentibus* (2), id est, ne ulla Gens in die iudicii possit excusare infidelitatem suam prætextu ignorantie; igitur ante generale iudicium, generalis prædicatio debet præcedere.

Ad loca illa Pauli respondet Augustinus in epist. 80. ac dicit, Paulum, cum ait Rom. X : *In omnem terram exiit sonus eorum* (3), accepisse præteritum pro futuro, sicut fecerat David, cujus illa verba sunt. Cum autem ait Coloss. I : *Evangelium esse in toto Mundo* (4), non voluisse dicere esse actu, sed virtute, quia nimirum jactum fuerat per Apostolos semen verbi divini in Mundum, quod paulatim fructificando, et crescendo, totum Mundum repleturum erat: quomodo aliquis, qui ignem supposuisset diversis partibus civitatis, vere diceretur totam illam urbem incendisse, quia ignem applicerat, qui paulatim crescendo, totam urbem absumpturus erat; et hoc idem Apostolus indicat cum ait: *In toto Mundo est fructificans, et crescens*: non enim Mundum totum plane occupaverat, cum adhuc propagaretur, et tamen suo quodam modo occupaverat, id est, virtute, non actu.

Posset etiam responderi cum Hieronymo in cap. XX Matth. et B. Thoma in cap. X ad Rom. duobus modis pervenisse Evangelium ad omnes Gentes: uno modo per famam; alio modo per proprios prædicatores, et Ecclesiarum fundationem. Et quidem primo modo pervenisse Evangelium ad omnes Gentes totius Mundi tunc noti tempore Apostolorum, et de hoc loqui Paulum: quomodo etiam debet intelligi Chrysostomus in cap. XXIV Matth. Secundo modo non pervenisse tunc, sed perventurum suo tempore, et de hoc loqui Dominum Matth. XXIV, Luc. ult. et Act. I.

Adde ultimo, non esse absurdum, si concedamus, Dominum proprie, Apostolum fi-

gurate esse locutum. Rationes enim, quibus cogimur Domini verba in propria significatione accipere, non eandem vim habent, si accommodentur ad verba B. Pauli: præsertim cum Dominus de re futura, Paulus de præterita sit locutus.

CAPUT V.

Explicatur secunda Demonstratio.

Secunda demonstratio sumitur ex altero signo antecedente tempora Antichristi, quod erit Desolatio omnimoda Romani Imperii. Sciendum est enim, Romanum Imperium tandem dividendum in decem Reges, quorum nullus erit vel dicetur Rex Romanorum, etsi omnes occupabant provincias aliquas Romani Imperii: sicut modo Rex Gallie, Rex Hispanie, Regina Angliæ, et forte alii qui alii tenent partes Romani Imperii, et tamen non sunt Romani Reges, vel Imperatores: donec autem hoc non fit, non potest Antichristus venire.

Probat hoc Irenæus lib. V ex Daniele cap. II et VII, et ex Apoc. cap. XVII. Nam cap. II Danielis describitur successio præcipuorum regnorum usque ad finem Mundi per statuum quamdam, cujus caput aureum significat primum regnum, id est, Assyriorum; pectus argenteum est regnum secundum, id est Persarum: venter æneus regnum tertium, id est, Græcorum: tibia ferrea; regnum quartum, id est, Romanorum: quod longissimo tempore fuit bipartitum, sicut tibiae duæ sunt et longissimæ. Porro ex duabus tibiis oriebantur decem digiti, et in eis tota illa statua desinebat, quia videlicet Romanum Imperium tandem in decem Reges dividendum erat, quorum nullus erit Rex Romanorum, sicut nullus digitus est tibia. Jam vero cap. VII clarissime Daniel per quatuor bestias eadem quatuor regna designat, et addit, ex ultima bestia proditura decem cornua, quæ decem ultimos Reges significant, qui orientur quidem ex Romano Imperio, sed non erunt Romani Imperatores: sicut cornua ipsa oriuntur ex bestia, sed bestia ipsa non sunt.

Denique Joannes cap. XV Apoc. describit bestiam cum septem capitibus, et decem cornibus, super quam mulier quadam sedebat, et explicat, mulierem esse urbem magnam, quæ sedet super septem colles, id est, Romam: septem capita esse septem illos montes, et etiam septem Reges, quod numero intelliguntur omnes Romani Imperatores. Decem cornua dicit esse decem Reges, qui uno tempore simul regnabunt, et ne putemus hos fore Romanos Reges, addit, quod hi Reges odio habebunt fornicariam, et desolatam facient, quia ita inter se dividunt Romanum Imperium, ut illud penitus destruant.

Deinde idem probatur ex Paulo II. Thess. II, ubi dicit: *Et nunc quid detinent scitis, ut reveletur in suo tempore, tantum ut qui nunc tenet, teneat, donec de medio fiat, et tunc revelabitur ille iniquus etc.* (1) Ubi Paulus non ausus aperte scribere de eversione Romani Imperii, quod tamen aperte illis coram explicuerat, sic loquitur, et sensus est: Scitis, quid impediat adventum Antichristi? Dixi enim vobis, Romanum Imperium impedire, quia non sunt adhuc impleta ejus peccata, et non ante venit Antichristus, qui hoc Imperium propter sua peccata tollat e medio. Ideo qui nunc tenet Romanum Imperium, teneat, id est, regnet, donec de medio fiat, id est, aboleatur, et tunc revelabitur ille iniquus. Ita exponunt Græci Patres, et Latini; Cyrillus Catech. 13. de hoc loco disputans: *« Veniet, inquit, prædictus Antichristus, cum impleta fuerint tempora Romani Imperii. »* Chrysostomus in hunc locum: *« Quando, inquit, e medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Antichristus. »* Similia habent Theophylactus, et Oecumenius.

Ex Latinis. Tertullianus in Apolog. cap. 32. dicit, Christianos orare pro diuturnitate Romani Imperii, quod sciant illo Imperio everso, imminere Orbi summam calamitatem, et Lactantius lib. VII, cap. 13. explicans ea quæ præcedunt Antichristum, et Mundi finem: *« Romanum, inquit, nomen, quod nunc regitur orbis (horret animus dicere, sed dicam quia futurum est) tolletur de terra, et Imperium in Asiam revertetur, ac rursus Oriens dominabitur: atque Occidens serviet. »* Ambrosius in II. Thess. II, post defectum et abolitionem Romani regni

venturum dicit Antichristum.

Hieronymus quæst. 11. ad Algasiam, eundem locum Pauli enarrans: *« Nisi venierit, inquit, discessio primum, ut omnes Gentes, quæ Romano Imperio subjacent, recedant ab eis, et nisi fuerit Romanum Imperium antea desolatum, et Antichristus præcesserit, Christus non veniet: tantum ut Romanum Imperium, quod nunc universas Gentes tenet, recedat, et e medio fiat, et tunc Antichristus veniet. »* Denique Augustinus lib. XX de Civit. Dei, cap. 19. sic eundem locum exponit: *« Tantum qui modo imperat, imperet, donec de medio fiat, id est, de medio tollatur, et tunc revelabitur ille iniquus, quem significari Antichristum nullus ambigit. »*

Quod autem hoc signum non sit impletum illis temporibus, quibus Transylvani Antitritarii dicunt venisse Antichristum, id est, circa annum 200, patet, quia tunc maxime florebat Romanum Imperium, et diu postea floruit.

Quod etiam non sit impletum unquam hactenus, patet, quia adhuc manet successio, et nomen Imperatorum Romanorum, et mirabili providentia Dei, quando deficit Imperium in Occidente, quod erat altera tibiurum statua Danielis, mansit incolume Imperium in Oriente, quod erat altera tibia. Quia vero Imperium Orientis destruendum erat per Turcas, ut nunc factum videmus; iterum Deus erexit in Occidente priorem tibiuram, id est, Imperium Occidentale per Carolum Magnum, quod Imperium adhuc durat.

Neque obstat, quod Roma ipsa juxta Joannis vaticinium quodammodo ceciderit, et Imperium amiserit. Nam Imperium Romanum sine urbe Roma bene consistere potest, et dici Romanus Imperator qui Roma caret, modo succedat alteri Romano Imperatori in eadem dignitate et potestate, sive plures, sive pauciores provincias sub Imperio suo habeat. Alioqui nec Valens, nec Arcadius, nec Theodosius junior, nec alii eorum successores, usque ad Justinianum, qui omnes Roma caruerunt, Romani Imperatores dici potuissent. Nec etiam Carolus Magnus, et successores, qui etiam urbe Romana potiti non sunt, unquam fuissent Imperatores, quod falsum esse ex duobus patet.

Primum, quia hæc sola de causa Impera-

(1) Psal. LXXI, 11. — (2) Matth. XXIV, 14. — (3) Rom. X, 18. — (4) Coloss. I, 23.

(1) II. Thessal. II, 6 et seq.

tor, qui nunc est, præcedit omnes Christianos Reges, etiam se alioqui majores, et potentiores. Deinde, quia constat, consentientibus Romanis, Carolum Imperatorem creatum, teste Paulo Diacono lib. XXIII Rerum Rom. et ab ipso Græco Imperatore, per Legatos Imperatorem salutatum, teste Adone in Chron. anni 810, et a Persis atque Arabibus ut Imperatorem muneribus ornatum, teste Othone-Frisingensi lib. V, cap. 31. Denique, Lutherani gloriantur, se tres Principes habere electores Romani Imperatoris; proinde negare non possunt, quin adhuc Romanum Imperium durent.

Recte igitur Orosius lib. II, cap. 4, comparans Babylonicum Imperium cum Romano, dicit: Deum longe mitius egisse cum Romanis, quam cum Babyloniis. Nam post annos 1164, ex quo Babylon condita erat; uno die capta est Babylon caput Imperii, necatus est Imperator, et Imperium desolatum destructumque est. At post annos totidem, id est 1164, ex quo cœpit esse Roma, capta est Roma a Gothis, sed incolum Imperatore Honorio, qui tunc rebus præerat, et salvo Imperio Romano.

Hinc apparet deceptio adversariorum. Illi enim putabant, sufficere inclinationem Romani Imperii ad Antichristi adventum: sed Paulus, Joannes, et Daniel: et Patres, Ireneus, Cyrillus, Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius, Tertullianus, Lactantius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, non inclinationem, sed desolationem dicunt necessariam.

Sed objiciunt Lutherus, Illyricus, et Chytræus, hanc demonstrationem pro se maxime facere; nam predictum erat a Joanne in Apoc. XIII, Bestiam, quæ Romanum Imperium significabat, vulnerandam ad mortem, et ab Antichristo iterum sanandam; quod sane tunc factum est, cum Papa Imperium Occidentale, quod jam fere perierat, iterum restauravit, collato in Carolum Magnum titulo ac dignitate Imperatoris; igitur ex hac ipsa translatione seu instauratione Imperii manifeste colligitur, Papam Romanum vere esse Antichristum. Vide Illyricum in lib. cont. Prim. Papæ, et Centur. VIII, cap. 10, col. 731. et Chytræum in cap. XIII Apocal. Confirmat hoc argumentum Illyricus ex Ambrosio, qui explicans verba B. Pauli II, Thes. II dicit, Antichristum redditurum Romanis libertatem sed sub suo nomine: quod Papa videtur fecisse, cum Imperatorem Romanis

creavit, qui tamen a se dependeret.

Respondeo: apud Joannem nusquam legimus, ab Antichristo sanandam Bestiam, quæ Romanum Imperium significabat; sed hoc legimus, unum ex capitibus Bestiæ mortuum, et paulo post iterum resurrecturum, opera Draconis, id est, Diaboli: id quod omnes fere veteres exponunt de ipso Antichristo, qui finget se mortuum, et arte diabolica iterum se ipse excitabit, ut imitetur veram Christi mortem et resurrectionem; et eo modo plurimos seducet.

Ita exponit B. Gregorius lib. XI, epist. 3. necnon Primasius, Beda, Haymo, Anselmus, Richardus et Rupertus in cap. XIII Apoc. Et textus ipse cogit plane, ut per illud caput bestie, quod mortuum erat et revixit, non intelligamus Carolum Magnum, sed Antichristum: siquidem illud caput, ut Joannes scribit, potestatem habuit solum mensibus quadraginta duobus: et blasphemabat Deum, et eos qui in cælo habitant: et imperavit in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem: et adoraverunt illud omnes qui habitant in terra; quarum rerum nullam vidimus, nec legimus in Carolo Magno, aut in aliquo successorum ejus. Regnavit enim Carolus diutius quam mensibus quadraginta duobus; nec Deum et Sanctos blasphemabat, sed eos potius mirifice coluit, et pietatem ejus multi successorum ejus imitati sunt.

Denique; nec ipse Carolus, nec ullus successorum ejus, in omnem tribum, populum, linguam, et gentem Imperium habuit, ut omnibus notum est. Porro S. Ambrosius non ait, novum Romanum Imperatorem ab Antichristo creandum fuisse, quod Papa fecit: sed everso Romano Imperio, libertatem Romanis restituendam, quod Papa fecisse non legitur.

CAPUT VI.

Explicatur tertia Demonstratio,

Tertia demonstratio sumitur ex adventu Henoch et Eliæ, qui adhuc vivunt, et ad hoc vivunt, ut venienti Antichristo se opponant, et conservent electos in Fide Christi, et tandem Judæos convertant: quod ta-

men certum est nondum esse impletum. Quatuor Scripture exstant de hac re. Prima Malach. IV: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, et convertet corda patrum ad filios, et corda filiorum ad patres eorum.* Secunda Eccles. XLVIII: ubi de Elia legimus: *Qui receptus es in turbine ignis, in turbine equorum igneorum. Qui inscriptus es in judicis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Jacob.* Et cap. XLIV: *Henoch placuit Deo, et translatus est in paradysum, ut det Gentibus penitentiam.* Tertia, Matth. XVII: *Elias quidem venturus est, et restituet omnia.* Quarta, Apocal. XI: *Dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus 1260 (1).*

Hæc omnia loca profert etiam Theodorus Bibliander in suo Chron. tabul. 14. sed ait, per Henoch et Eliam intelligi omnes ministros fideles, quos Deus excitat tempore Antichristi, qualis nimirum fuit Lutherus, et Zwinglius, et cæteri: et tandem concludit: « Quare, inquit, puerilis imaginatio est, vel Judæicum somnium, expectare vel Eliam, vel Henoch, ut personas suis proprietatibus singularibus definitas. » Et idem docet Chytræus in Com. ad hunc locum Apoc. Et probant: quia que dicuntur de Elia a Malachia, Dominus docuit intelligi de Joanne Mat. XI: *Ipse est Elias qui venturus est (2).* Et Hieronymus in cap. IV Malachiæ, exponit de omni choro Prophetarum, id est, de doctrina omnium Prophetarum.

Nobis vero non puerilis imaginatio, sed verissima sententia videtur, Henoch et Eliam in suis personis venturos, et contrariam, vel esse hæresim, vel errorem hæresi proximum, probatur primo ex illis Scripturis quatuor. Nam quod verba Malachiæ non possint intelligi de quibuscumque Doctoribus, ut de Lutero, Zwinglio, et similibus, patet: nam Malachias dicit, ab Elia convertendos esse Judæos, et propter Judæos præcipue mittendum, ut patet ex illo: *Mittam vobis, et Ecclesiastico: Restituere tribus Jacob;* at Lutherus et Zwinglius nullum Judæorum converterunt.

Quod etiam non possint intelligi de Joanne Baptistâ ad litteram, sed solum de Elia, patet, quia Malachias loquitur de secundo adventu Domini, qui erit ad judicandum, sic enim ait: *Antequam veniat dies Domini*

magnus et horribilis. Primus enim adventus non vocatur dies magnus et horribilis, sed tempus acceptabile, et dies salutis, unde etiam subditur: *Ne forte veniens feriam terram anathemate, id est, ne veniens ad judicium, et inveniens omnes iniquos, omnem terram condemnem; ideo mittam Eliam, ut habeam aliquos, quos salvem.* At in primo adventu Dominus non venit judicare, sed judicari: nec perdere, sed salvare.

Ad verba Domini Matth. XI paulo post respondebitur. Ad Hieronymum dico, eum, etsi in Com. Malach. non putavit, Malachiam loqui de vero Elia: tamen in Com. Mat. XI et XVII contrarium sentire et docere. Denique, hanc esse communem Fidelium interpretationem, testatur Augustinus lib. XX de Civit. Dei cap. 29.

Quod etiam Ecclesiasticus loquatur de personis ipsis Henoch et Elia, non de aliquibus aliis, probatur: Nam Ecclesiasticus dicit, illum Henoch venturum, *ut det Gentibus penitentiam, qui translatus est in paradysum:* et illum Eliam venturum ad restituendas tribus Israel, qui in curru equorum igneorum raptus fuerat; quæ certe non conveniunt, nisi illis particularibus personis.

Quo loco non possum satis mirari, quid Episcopo Jansenio in mentem venerit, ut exponens hunc locum scriberet: etiamsi opinio sit omnium Veterum, Eliam venturum; tamen non convinci ex hoc loco: dici enim posse, Ecclesiasticum id scripsisse secundum receptam suo tempore opinionem, qua creditum fuit ex verbis Malachiæ, Eliam vere in sua persona venturum ante Messiam, cum id non esset implendum in propria ejus persona, sed in eo qui venturus erat in spiritu, et virtute Eliæ. Si enim ita est, ut Jansenius dicit; sequitur, Ecclesiasticum errasse, et falsa scripsisse. Sed, ni fallor, Jansenius mutavit opinionem: nam scribens in cap. XVII Matth. docet, locum Malachiæ non posse intelligi ad litteram, nisi de vero Elia, quod idem cogitur dicere de loco Ecclesiastici, qui sine dubio Malachiam exponit.

Jam quod verba Domini Matth. XVII, intelligantur de vero Elia, non de Joanne, planum est, quia Joannes jam venerat, et absolverat cursum suum, et tamen Dominus ait: *Elias venturus est.* Quod vero non intelligantur de omnibus Doctoribus, sed de uno vero Elia, probari potest. Primo, quia Apostoli,

(1) Malach. IV, 5; Ezech. XLVIII, 9 et 10; Matth. XVII, 11; Apoc. XI, 3. — (2) Matth. XI, 14.

qui moverunt quæstionem de Elia, fuerunt Petrus, Jacobus, et Joannes, et occasionem acceperunt ex transfiguratione Domini, ubi Moysen et Eliam viderunt. Itaque cum interrogant: *Quid ergo Scriba dicunt, quia Eliam oportet venire primum*, loquuntur de illo Elia, quem viderant in monte cum Christo. Igitur Christus respondens, *Elias quidem venturus est, et restituet omnia*, loquitur etiam de illo Elia particulari, qui apparuerat in transfiguratione. Secundo, idem patet ex illis verbis *Et restituet omnia*. Id enim non fecit Joannes Baptista, nec ullus alius. Nam restituere omnia, est omnes Judæos, et hæreticos, et forte multos Catholicos ab Antichristo deceptos revocare ad veram Fidem.

Sed instat Bibliander, quia Dominus Matt. XI de Joanne Baptista dicit: *Ipse est Elias qui venturus est*, quasi dicat. Ipse est Elias a Malachia promissus. Respondeo: Dominum velle dicere, Joannem fuisse Eliam promissum, non ad litteram, sed allegorice; ideo enim præmisit, *et si vultis recipere*: quasi dicat, Elias quidem in sua persona promissus, venturus est in ultimo adventu: tamen si vultis etiam aliquem Eliam in primo adventu, Joannem recipite. Ideo etiam subjunctum: *Qui habet aures audiendi audiat*; indicans mysterium fuisse quod dixerat, Joannem fuisse Eliam.

Quod denique verba Joannis Apoc. XI. intelligantur de singularibus personis Henoch et Elia, non de omnibus Doctoribus, patet ex eo quod ibidem Joannes dicit, eos interficiendos ab Antichristo, et corpora eorum per tres dies mansura insepulta in platea Hierusalem, et post tres dies eos resurrecturos, et in cœlum ascensuros, quæ nulli hactenus contigerunt.

Respondere tamen conatur David Chytraeus in Com. ad hunc locum, ac primo ait: Joannem significare voluisse multos Lutheranos ministros a Papistis interficiendos; quibus tamen Deus vitam restituit, cum eos ad cœlum evehit in æternum victuros. Secundo addit paulo infra, *interfectis illis Ministris, vitam corporis restituendam in die ultima resurrectionis*. Denique tertio, ibidem addit, posse etiam significari per hanc vitam restitutionem, quod videamus multos a Deo excitari alios Ministros in locum interfectorum cum eodem zelo et virtute.

At nimis leves sunt hæc responsiones. Prima enim defendi non potest, quia beatitudo animæ non est restitutio vitæ amissæ, sed

novæ vitæ acquisitio. Deinde duo illi testes in Apocalypsi coram omnibus resurgent, et corpore sursum versus elevabuntur, quod certe in beatitudine animæ non impletur.

Secunda solutio nihil etiam valet. Nam Joannes dicit, duos illos testes resurrecturos ante ultimum diem, durante nimirum adhuc statu hujus Mundi: addit enim Joannes, timorem magnum incutiendum inimicis eorum ex illa resurrectione: et paulo post terræ motum futurum, et septem millia hominum peritura. Tertia denique solutio non est ad rem. Nam Scriptura dicit, illos eosdem qui mortui fuerant excitandos, et in cœlum assumendos: nos autem non vidimus adhuc ullum Ministrum Lutheranum resurgere, vel in cœlum assumi. Quid, quod Joannes dicit, Henoch et Eliam saccis indutos prædicaturos, et Lutherani saccos ita oderunt, ut si forte eos habent, dum Lutherani fiunt, continuo eos abiciant.

Probatur secundo, vere in suis personis Eliam et Henoch venturos tempore Antichristi, ex consensu Patrum. Nam de Elia id asserunt Hilarius, Hieronymus, Origenes, Chrysostomus, et alii omnes Matthæi interpretes, in cap. XVII. Item Lactantius l. VII. c. 17. et Theodoretus in cap. ult. Malach. et Augustinus tract. 4. in Joan. et Primasius in c. XI Apoc.

De Henoch et Elia simul, id asserunt multi qui scribunt in Apocalypsim; ut Beda, Richardus et Arethas, ex quibus Arethas etiam addit, invariabiliter a tota Ecclesia credi, Henoch et Eliam venturos, ut se Antichristo opponant. Item Damascenus lib. IV. c. 28. Hippolytus martyr, in Orat. de Mund. consum. Neron B. Gregorius lib. XIV. c. 11. vel 12. et lib. IX. c. 4. Moral. et B. Augustinus lib. IX. c. 6. de Gen. ad lit.

Probatur tertio: quia aliquoquin non potest reddi ratio, cur isti duo sint rapti ante mortem, et adhuc vivant in carne mortali, aliquando morituri. Nam etsi Judæi, ut Rab. Salomon in c. V. Genes. dicunt, Henoch a Deo occisus ante tempus, quia lenis et mutabilis erat, et Eliam asserunt, cum in curru igneo sursum ferretur, ab illo igne toto corpore exustum: et forte idem sentiunt Lutherani qui eos redituros negant; tamen Catholici omnes certa fide tenent utrumque in suis corporibus vivere. Quod enim mortuus non sit Henoch, Apostolus docet Heb. XI. Henoch translatus est, ne videret mortem: et quod tam ipse quam Elias mortui non sint, et ta-

men morituri sint; clare docent præter supra citatos, Ireneus, Tertullianus, Hieronymus, Augustinus et Epiphanius.

Ireneus lib. V loquens de Henoch et Elia: « Dicunt, inquit, Presbyteri, qui sunt Apostolorum discipuli, eos, qui translati sunt, illic (in Paradisum terrestrem) translato esse, et ibi manere usque ad consummationem, conspicientes incorruptionem. » Tertullianus: lib. cont. Jud. cap. 2. de Henoch, sic ait: « Qui necdum mortem gustavit, ut æternitatis candidatus. » Epiphanius in Ancor. de Henoch et Elia sic ait: « Hi duo permanent in corpore et anima propter spem. » Hieronymus in epistol. ad Pammach. cont. Joan. Hierosol.: « Henoch, inquit, translatus est in carne, Elias carneus raptus est in cœlum, necdum mortui, et Paradisi jam coloni etc. » Augustinus lib. de peccato originali c. 23.: « Henoch, inquit, et Eliam non dubitamus, in quibus nati sunt corporibus, vivere. »

CAPUT VII.

Explicetur quarta Demonstratio.

Quarta demonstratio sumitur ex eo, quod certum est, Antichristi persecutionem fore gravissimam et notissimam; ita ut cessent omnes publicæ religionis ceremoniæ et sacrificia. Quod illa ultima persecutio sit futura gravissima, patet ex illo Matth. XXIV: *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, neque erit* (1). Et ex Apoc. XX, ubi legitur: *Tunc Satanam solvendum* (2), qui usque ad illud tempus fuerat ligatus.

De quo loco disputans Augustinus lib. XX de Civit. Dei cap. 8. et 9. dicit, Antichristi tempore Diabolum solvendum, et proinde tanto graviorem fore illam persecutionem omnibus præcedentibus, quanto crudelius potest Diabulus servire solutus, quam ligatus. Itaque ait, tunc Diabolum omnibus suis et suorum viribus Ecclesiam vexaturum. Et Hippolytus martyr in Orat. de Mundi consum. ac Cyrillus Gatech. 43. dicunt, Martyres, quos Antichristus occidit, futuros illustres omnibus præteritis, quia præteriti, contra homines ministros Diaboli, at futuri,

contra ipsum Diabolum personaliter grassantem pugnabunt. At certe nihil tale experti sumus ab anno 600, vel etiam millesimo.

Dicunt quidem hæretici, se magnam persecutionem ab Antichristo pati, quia interdum comburantur aliqui de ipsorum numero: at quæ comparatio est talis persecutionis cum persecutione Neronis, Domitiani, Decii, Diocletiani, et aliorum? Siquidem pro uno hæretico qui comburitur, mille Christiani olim interficiebantur; idque in toto Orbe Romano exercebatur, non in una solum provincia: et cum modo summa poena sit, comburi hominem; tunc incredibilia, et diversissima tormentorum genera exercebantur. De quibus vide Cornelium Tacitum in Nerone, et ex nostris Eusebium in Hist. Eccles.

Scribit Damasus in vita Marcellini, supra 47 millia Christianorum intra unum mensem a Diocletiano interfecta: et Eusebius, qui tunc vivebat, scribit lib. VIII, cap. 6. hist. adeo fuisse omnes carceres plenos martyribus, ut nullus relinquere locus facinorosis: in toto vero eo libro, tot martyrio coronatos refert infra biennium, ut impossibile sit, numerum eorum inire. Adde, quod multo plures Catholicorum hæretici nostri occiderunt, his decem vel quindecim annis, in Gallia et Flandria, quam Inquisitores combusserint hæreticorum, forte in centum annis. Itaque non possunt appellare hanc persecutionem, sed potius bellum civile: nam, ut Augustinus docet ep. 80. ad Hesyeh, quando erit vera persecutio Antichristi, solius Ecclesie filii erit tribulatio: non autem eorum persecutoribus, sicut tempore Diocletiani, et superiorum Principum, Christiani solum cadebantur, non autem etiam cadebant.

Si vero persecutio dicenda est; Catholici potius eam patiuntur quam Lutherani et Calvinistæ. Catholici enim sunt, qui ex multis provinciis ejecti, Ecclesias, patrimonia, et ipsam etiam patriam amiserunt, invadentibus nimirum res alienas novis istius Evangelii Ministris, et ut diximus, et ex Com. Laurentii Surii, aliisque hujus temporis Historicis cognosci potest, multo plures Catholicorum furor Calvinistarum intra paucos annos absumpsit, quam heretici judicio Principum Catholicorum abnegate Fidei poenas dederint.

(1) Matth. XXIV, 21. — (2) Apoc. XX, 7.